

TĒ 40 CHIUⁿ LŪN CHIAU-KÒ KAP IÚⁿ-CHHĪ GÍN-Á

Gín-á sī kok ê tōe-ki, só-í chòe iàu-kín sī tiòh chiàu-kò, iúⁿ-chhi. Siók-gú ū kóng “Thiⁿ-siⁿ tōe-iúⁿ”, iā kóng “Thiⁿ-siⁿ-lâng,” ì-sù chiū-sī Siōng-tè ū kau-tāi gín-á hō pē-bú iúⁿ-chhi, khó-sioh pē-bú khah-siōng bōe hiáu pōe-iúⁿ sòe-hàn gín-á.

Lūn chiàu-kò gín-á ê hoat-tō, chiàu-kò phòh-pīⁿ gín-á, pí chiàu-kò phòh-pīⁿ tōa-lâng, koh khah ùi-lân. Gín-á ê phín-seng, kap tōa-lâng ê phín-seng, chin tōa koh-iūⁿ. Lán tiòh òe-kì-tit Pó-lô só kóng ê òe, chiū-sī “Góa chòe gín-á ê sí, kóng òe chhin-chhiūⁿ gín-á, seng-cheng chhin-chhiūⁿ gín-á, ì-kiàn chhin-chhiūⁿ gín-á; í-keng seng-jîn, chiū hōe-bô gín-á ê sū.” Lán tiòh òe hiáu-tit gín-á ê seng-cheng, nā bô, teh kò gín-á ê sí, ún-tàng khah bô hoat-tit. Ū lêng kóng chiàu-kò gín-á chhin-chhiūⁿ kóng òe tī bōe thong ê kok. Gín-á ê òe, kap tōa-lâng-ê, ū koh-iūⁿ. I sim-lāi ê liām-thâu, phín-heng, su-siúⁿ lóng kap tōa-lâng bô tâng. Só-í put-chí iàu-kín, khàn-hō tiòh beng-pék gín-á ê seng. Nā chiàu-kò phòh-pīⁿ gín-á, koh khah tiòh ū jîn-ài, thiàⁿ-sioh ê sim, òe thun-lún. Khàn-hō tiòh khòaⁿ gín-á ê khoán-sit, siat-hoat lâi pang-chān i. Tiòh sòe-jī chim-chiok khòaⁿ i in-ūi cháitⁿ-iūⁿ khau; mēh-phok, thé-un, hō-khip, khùn á-sī cheng-sîn, sī sím-mih khoán.

Ták ê khàn-hō tiòh chai siáu-jī sí-bông-sò chin kôaiⁿ. Chit-ê sī chin khó-sioh, iā khah-chōe sī tui bô kiàn-sek chiah án-ni. Tui seng-lí-hak lâi siūⁿ, chiū chai gín-á kap tōa-lâng chin koh-iūⁿ, in-ūi i iáu teh tōa. Só-í teh tōa ê sí pí tōa-lâng khah khòai jiám-tiòh pīⁿ. Iā ū-sī khah khòai phah-sng.

Lâng bô lūn tōa-lâng á-sī gín-á, tui sit-bút tit-tiòh lī-ek, sī i só siau-hòa-ê, m̄-sī i só chiáh-ê; in-ūi ū-sī lêng chiáh kè-thâu, á-sī m̄-tú-hó, án-ni òe hāi-lâng. Tui án-ni lâi siūⁿ gín-á siau-hòa sit-bút sī chin iàu-kín. Bōe hiáu-tit ióng-iók gín-á ê lâu-bú móa si-kòe. Só-í tī chia beh kóng-khi iúⁿ-chhi sòe-hàn gín-á, kúi-nā hāng ê kui-kú.

Gín-á ê tâng-liōng kap seng-tióng: Gín-á thâu chit nī ê tâng-liōng tiòh kì, in-ūi tâng-liōng sī gín-á hoat-iók òan-chōan ê cheng-kù. Só-í khàn-hō-hoat hó á-sī m̄-hó, iā thang koat-teng. Gín-á tâng-liōng pheng-hoat chiàu ē-bīn. Khí-thâu 6 gēh-jit tiòh ták lé-pài chit pái, kàu 3 gēh-jit í-siōng nng lé-pài chit pái, nā chit hē chiok, chì chió chit gēh-jit tiòh chit pái.

Gín-á tú-á sí saⁿ sí jít chiū-sī sit tâng 100 chì 200 grms. (4 chì 8 niú). Kàu tē 7 jít, i ê tâng-liōng kap chhut-si hit jít píⁿ-pīⁿ. Jiān-āu ták lé-pài tiòh ke-thiⁿ 100 chì 200 grms. Nā kàu 6 gēh chì 12 gēh-lāi, i ke-thiⁿ ê tâng-liōng, pí cheng khah bān, ták lé-pài òe ke 50 chì 100 grms.

Gín-á tú-á chhut-si ê sí, i ê tâng-liōng peng-kun tãi-iok 6 pōng-pòⁿ chì 7 pōng-pòⁿ. Nā kàu 3 gēh-jit, tiòh ū 9 pōng-pòⁿ chì 13 pōng; tē 6 gēh-jit, tiòh ū 12 pōng chì 16 pōng; 9 gēh-jit, tiòh ū 15 pōng-pòⁿ chì 18 pōng; chit nī tiòh ū 18 pōng-pòⁿ chì 22 pōng. Kìⁿ-nā ióng-chòng ê gín-á, theng-hāu kàu 5 gēh, i ê tâng-liōng òe tēng-pē; nā 12 gēh òe saⁿ pē.

Ióng-chòng ê gín-á ê tâng-liōng, ke-thiⁿ khah-chōe sī chiàu kui-kú. Chóng-sī 7 kàu 8 gēh-jit, gín-á kiám-chhiá in-ūi hoat chhui-khi, á-sī in-ūi thiⁿ-khi siuⁿ jòah, tì-kàu bô ke-thiⁿ i ê tâng-liōng, nā-sī tī chit lé-pài-lāi, lóng chóng bô phòh-pīⁿ, iā bô ke-thiⁿ tâng-liōng, iū-gōan sī ū-bat tú-tiòh.

Tī ē-tóe só siá ê pió ū kì ta-pō gín-ná chit hē í-lāi peng-kun ê tâng-liōng:

	Pōng	Kgm.		Pōng	Kgm.
Thé-tâng chhut-si.	7	3.17	Thé-tâng chhit gēh.	16	7.25
" chit gēh.	7 3/4	3.51	" poeh "	17	7.71
" nng "	9 1/2	4.30	" káu "	18	8.16
" sa ⁿ "	11	4.99	" cháp "	19	8.61
" sí "	12 1/2	5.66	" cháp-it "	20	9.07
" gō "	14	6.35	" cháp-jī "	21	9.45
" lāk "	15	6.80			

Tiòh chai tēng-bīn só kì tâng-liōng ê pió sī peng-kun nā-tiāⁿ, ióng-kiāⁿ ê gín-á, ū-ê pí hit hō pió-lāi ê sò khah tâng, ū-ê khah khin.

Kàu tī 4 gēh-jit ê gín-á, thâu-khak chiah thang phō hō khiá-khi-lāi. Kàu tē 12 gēh-jit chiū òe khiā; tui 15 chì cháp-poeh gēh-jit chiū òe kiāⁿ-cháu.

Gín-á iáu-bē hoat-khi ê sí, bōe siau-hòa gō-kak ê sit-bút, só-í tī káu gēh-jit-lāi tiòh chiáh lêng-leng, á-sī gū-leng.

Gín-á ê tãi-piān chhut-si liáu-āu, keh saⁿ sí jít, hit-ê pùn ê sek sī o-ê, āu-lāi chiām-chiām piàn-ōaⁿ, chhin-chhiūⁿ kiáu koe-nng ê khoán-sit. Thâu chit lé-pài ták jít tãi-piān nng saⁿ pái. Āu-lāi hit-ê pùn ê sek sī ng-gām, iā khah bōe kà-kà, kàu tē cháp-jī gēh-jit ê sí, ták jít tãi-piān, chit nng pái. Nā ū píⁿ ê sí, tãi-piān chiū píⁿ chhiⁿ-sek ê pùn, iā lóng chúi-chú kà-kà, koh chin chhau, pùn-nih ū bōe siau-hòa ê mih, iā ū-sī òe káⁿ huìh chhut-lāi.

Gín-á chhut-si liáu-āu jī-cháp-si tiám í-lāi, m̄-bián hō i chiáh leng, kan-ta eng chit nng tê-si lâ-lùn-sio ê kún-chú hō i lim, chiū kàu-giáh.

Chhī gín-á ũ saⁿ hāng hoat-tō:

1. Chiáh leng, lāu-bú á-sī leng-bú-ê.
2. Ēng gū-leng, á-sī lāng chòe ê sit-bút hō chiáh.
3. Tē it kap tē jī saⁿ **chham** chòe chit-ē ēng.

Chiáh lāu-bú ê leng sī chū-jian, iā tē it hó ê hoat-tō. Nā-sī lāu-bú ũ phò-pīⁿ bōe-tit-thang chhī i, chhiàⁿ leng-bú tiòh íong-kiáⁿ, iā i pún-sin ê kiáⁿ, tiòh kap só beh chhī ê gín-á chha-put-to pīⁿ gèh. Tiòh chiàu sī-chūn lái chhī i, m̄-thang chòe chit-ē hō i chiáh siuⁿ chōe, á-sī khah kín, án-ni chiū khah oh siau-hòa; ũ-sī òe thò-chhut-lái. Nā siông-sông hō i chiáh, iā sī chin m̄-hó. Só-í m̄-thang nā khòⁿ-kìⁿ gín-á chit-ē háu, chiū hō i chiáh, tek-khak tiòh ũ tiāⁿ-tiòh ê sī-chūn.

Tē jī jít tiòh hō gín-á chiáh leng sī gō pái chiū hó. Āu-lái tiòh n̄ng tiám-cheng chiáh chit-pái. Mī-sī tui cháp tiám, kàu chá-khí-sī chhit tiám, hō chiáh n̄ng pái chiū hó. Tui chit gèh kàu tē gō gèh, mī-sī chiáh chit pái chiū hó; āu-lái tui cháp tiám, kàu chhit tiám, lóng m̄-bián hō i chiáh leng. Khah tōa bīn lái kóng, thau chit mī bō hō chiáh, gín-á òe háu, tē jī mī òe koh háu, m̄-kú liām-piⁿ khùn, tē saⁿ mī á-sī tē sī mī lóng hó khùn.

Gín-á teh chiáh leng ê sī-chūn m̄-thang hō khùn, iā m̄-thang hō i kām leng-thâu lái khùn. Nā teh chiáh leng ê sī ài khùn, āu pái tiòh theng khah kú tām-pòh chiah hō i chiáh. Chiáh leng ê sī-kan tiòh tui cháp-hun chì jī-cháp hun-kú. Gín-á nā thờ, á-sī pùn-nih ũ bōe siau-hòe ê leng, khah-siông sī tui chiáh kè-thau chōe.

Chiáh leng liáu tiòh ēng sio-chúi lái sóe leng-thâu, kap leng-pông; tiòh sī-siông hō chin chheng-khì. Nā-sī leng-pông siuⁿ tiūⁿ, á-sī siuⁿ tēng, tiòh tui piⁿ-á jê hō khah n̄ng. Nā-sī lāu-bú ê leng siuⁿ chōe, tiòh tui leng-pông ēng *pump*, ká i thiū-chhut-lái; nā bō, kiaⁿ-liáu òe khí jiát.

Ū-sī lāu-bú bō beh ēng ka-kī ê leng chhī gín-á, tiòh ēng hoat-tō hō i ê leng siau-khì. Khah-siông ēng *belladonna* kap *glycerinum* ê iòh-ko lái kō, ēng mī-hoe kap pheng-tòe lái pák hō ân. Iā siāng hit sī tiòh ēng sià-iòh chhin-chhiūⁿ *magnesii sulphas* hō chiáh.

T̄ng-leng: Gín-á nā í-keng káu gèh chiok, tiòh t̄ng-leng. Siông kú sī cháp-jī gèh. Bat khòⁿ-kìⁿ gín-á n̄ng hē, saⁿ hē, sī hē, iáu teh chiáh lāu-bú ê leng, án-ni chin tōa m̄-tiòh. Nā án-ni chiáh leng siuⁿ kú, gín-á bōe íong, m̄-chiáⁿ gín-á, lāu-bú iā òe soe-jiók piⁿ pīn-hiat. Lāng kóng “lāng chiáh a-phiàn, a-phiàn chiáh lāng,” á-sī “lāng chiáh chiú, chiú chiáh lāng,” án-ni gín-á chiáh leng siuⁿ kú thang kóng, gín-á chiáh lāu-bú, lāu-bú chiáh gín-á, lóng siū sún-hāi. T̄ng-leng ê sī-chūn tī chhiu-thiⁿ, á-sī tang-thiⁿ khah hó, iā m̄-thang hut-jian t̄ng, tiòh ũn-ũn-á t̄ng-leng khah hó.

Ēng gū-leng, á-sī lāng chòe ê sit-bút hō chiáh: Nā-sī gín-á bōe tit thang chiáh lāng-leng, tiòh chiáh gū-leng. Chit hō gū-leng pí lāng chòe ê sit-bút khah hó. Lāng-leng kap gū-leng bō sio-siāng; gū-leng ũ n̄ng-pèh-chit khah-chōe, th̄ng-chit khah chió. Só-í beh chiong gū-leng hō i chiáh, tiòh phè-háp chúi. Gín-á tú-á chhut-si tui chit lé-pài chì chit gèh-jit, tiòh chit hūn ê gū-leng phau n̄ng hūn ê chúi; iā tiòh chham tām-pòh th̄ng; ũ-sī tiòh ke gū-leng hit téng-bīn ê phê (*cream*). Chit hō gū-leng nā kàu-giáh káu, m̄-bián ke gū-leng-phê, kiaⁿ-liáu chiáh bōe siau-hòa. Gín-á ná tōa, chúi tiòh chiām-chiām kiám-chiú. Gín-á nā saⁿ gèh-jit, gū-leng kap chúi tiòh tui pòⁿ. Gín-á káu lák gèh-jit í-āu tiòh n̄ng hūn gū-leng, chit hūn chúi; iā chhit gèh m̄-bián phau chúi, hō i chiáh gū-leng tú-hó. Chit-tiáp thang hō i lim tām-pòh ám, á-sī chit pòⁿ-pái ēng hún lui hō chiáh. Cháp gèh-jit thang hō chiáh bah-tê á-sī koe-thng. Gín-á chit hē chiok chiū thang chiáh koe-n̄ng, á-sī bê kap gū-leng. Āu-lái ná-kú, ná hō chiáh khah tēng ê mih; cháp-poeh gèh-jit thang chiáh tām-pòh n̄ng-n̄ng ê bah. Put-si tiòh chiong kam-á ké-chí ê chiap hō gín-á chiáh, tī-hông siⁿ kut ê pīⁿ.

Gín-á chiáh leng ũ tiāⁿ-tiòh ê kui-kú:

1. Gín-á chiáh leng, ũ it-tēng ê sī, bē kàu chiáh ê sī, m̄-thang hō i chiáh.
2. Chiáh leng ê sī, khàn-hō tiòh tiám pāng-nih, m̄-thang chhut-khì hō ka-kī chiáh, iā m̄-thang hō chiáh siuⁿ kín, tiòh bān-bān chiáh. Chhī gín-á ê sī, hit ki chhī-leng-khì khàn-hō tiòh thèh tī chhiú-nih.
3. Tiòh chheng-khì. Gín-á chiáh leng liáu, hit ê chhī-leng-khì, tiòh sóe hō chheng-khì, iā tiòh kè-sáh; sóe liáu chìm hē chúi-nih; ēng pò am-teh thang koh-chài ēng. Gín-á chiáh leng liáu tiòh ēng *glycerinum* kap *borax* sóe i ê chhui-lái hō chheng-khì (khòⁿ tē 623 bīn).
4. Gín-á chiáh chit pái ê leng m̄-thang kè jī-cháp hun-kú.
5. Gín-á m̄-thang kām leng-thâu sòe khùn-khì.
6. Gín-á chiáh liáu, nā gū-leng ũ chhun, m̄-thang koh chhòng sio hō chiáh.
7. Gū-leng ê un-tō tiòh 98 tō F. (36.7°C.).
8. Gín-á chiáh leng ê chōe-chiú tiòh ēng niū-poe lái niū (khòⁿ tē 624 bīn)

Hit hō tau t̄ng ê chhiū-leng-kng ê kan-á sī chin m̄-hó, in-ūi hit ê chhiū-leng-kng sī chin oh chheng-kiat. Tī chhiū-leng-kng-lái bī-seng-bút chin khòai bih. Khah hó tiòh ēng chit ki bō chhiū-leng-kng ê gū-leng-pān, pān-chhuii khoah, iā ũ chit-ê leng-thâu nā-tiāⁿ. Gū-leng-pān ê khoán-sit sī chhin-chhiūⁿ chūn ê hēng-chōng; siang thau ũ khang. Chit hō tèk-piát ê pān kiò-chòe gín-á ê chhī-leng-khì.

Hit ê leng-thâu ê khang m̄-thang siuⁿ tōa, in-ūi m̄-ài hō gín-á chiáh leng siuⁿ kín. Pân-bé iā ũ chit khang, chit hāng sī beh khah lī-piān thang sóe, koh chit hāng gín-á chiáh leng ê sī, bé hit khang (tê 488 tô A) sui-bóng ũ that, hit ê that tiong-ng ũ chng chit-ê khang thang hō khong-khì tē gū-leng jip-khì.

Chiàu-kò chhī-leng-khì (gū-leng-pân) ê hoat-tō:

1. Chit hō chhī-leng-khì tiòh put-chí chheng-khì. Nā bô chheng-khì, gín-á ê chhui-lāi òe siⁿ pèh tiám, bōe siau-hòa, hā-lī, sī chin khòai (khòaiⁿ tē 501 bñ).
2. Chiáh leng liáu, tiòh liām-piⁿ chiong léng-chúi lāi sóe chhī-leng-khì kap leng-thâu. Âu-lāi ēng sio-chúi kap sat-bún koh sóe, chiah kè-sáh.
3. Chìm tī *lotio acidi boric*, iā ēng pò am-teh.
4. Teh-beh koh ēng tiòh koh chìm tī chheng-khì chúi, kè-sáh, án-ni hit ê *lotio acidi boric* òe sóe tū-khì, iā chhī-leng-khì òe chheng-khì koh sio, lóng piān thang tóe gū-leng.
5. Nā ēng nng ê chhī-leng-khì lāi lún-liú, iā sī khah hó.

Chhī gín-á ê hoat-tō sī chiàu ē-tóe ê pió (after Holt):

CHHĪ E ⁿ -Á Ê PIÓ					
I ⁿ -á chhut-si liáu ê sūn-sū	24 tiám-cheng-lāi chhī kúi pài	Tak tūg-tiong ê sī-kau	Mi-si 10 tiám kúi chhī-khì 7 tiám chhī kúi pài	Tak pài chiáh iōa-chiōe	24 tiám-cheng-lāi chiáh iōa-chiōe
3 chit 7 jik.....	10 pài	2 tiám-cheng	2 pài	30—45 c.c.	280—430 c.c.
2 chit 3 lé-pài	10 "	2 " "	2 "	45—90 c.c.	430—880 c.c.
4 chit 5 lé-pài	9 "	2 " "	1 "	75—100 c.c.	600—900 c.c.
6 lé-pài chit 3 gèh.....	8 "	2½ " "	1 "	90—130 c.c.	670—1000 c.c.
3 gèh chit 5 gèh	7 "	3 " "	1 "	120—160 c.c.	780—1080 c.c.
5 gèh chit 9 gèh	6 "	3 " "	0 "	160—200 c.c.	920—1170 c.c.
9 gèh chit 12 gèh	5 "	3½ " "	0 "	215—260 c.c.	1030—1260 c.c.

Siau-tók gû-leng ê hoat: Kìⁿ-nā gû-leng pîⁿ-pîⁿ lóng ũ hām bì-seng-bút, chóng-sī ũ-ê kan-ta gû-leng piàn sng-chit, ũ-ê ôe hō tì-kàu tâng cheng, chhin-chhiūⁿ sió-tng-jiát, hó-liát-la, seng-hông-jiát, sit-hû-tek-lí-a, kiát-hút cheng, kap kúi-nā cheng hā-lī, chit hō cheng.

Gû-leng chiàu kì tī ē-tóe ê sí-chūn, koh khah tiòh chù-ì tī sat-khún ê sū:

1. Thiⁿ-khi iām-jiát, koh khah bōe thang tit-tiòh sin chhiⁿ ê gû-leng ê sí, tē it tiòh **tì-ì**.
2. Ū-sī sī bōe-ôe tiāⁿ-tiāⁿ chiong ióng-chòng gû ê gû-leng.
3. Gû-leng í-keng keng-kè 24 tiám-cheng, sòa bōe-tit-thang khng tī peng-siuⁿ-nih; chóng-sī tī jiát-tài-tōe, gû-leng khng hiah-kú, ún-tàng pháiⁿ-khi, m̄-thang ēng.
4. Thôn-jiám cheng chhin-chhiūⁿ sió-tng-jiát, seng-hông-jiát, sit-hû-tek-lí-a, hó-liát-la kap kok cheng hā-lī cheng teh liū-heng ê sí-chūn.

Sat bì-seng-bút ê hoat-tō, sī chiàu ē-bīn:

1. Chiong leng chú chit tiám, á-sī tiám-pò^a-cheng-kú, hit ê un-tō tiòh ũ 212.0°F. tō (100.0°C.) (**kún-chhèng-tiám**).
2. Ēng Pa-su-tō (*Pasteur*) ê hoat-tō, chiong leng chú 30 hun-cheng-kú, hit ê un-tō tiòh ũ 155°F. chì 170°F. tō (68.0°C.-76.6°C.). Tāi-khai ēng 155°F. tō (68°C.) ê un-tō, chiū 30 hun-cheng-kú, iā kàu-giáh thang sat-biát hit hō pīⁿ ê sòe-khún.

Sat-khún liáu ê gû-leng, bô tek-khak thang kóng sī bô-tók-ê, in-ūi bì-khún sùi-jiân thang sat-chīn, m̄-kú gē-pau (芽胞, *spores*) nā bô chú khah kú, bōe thang it-chīn châu-biát. Só-í chiah ê bô sí ê gē-pau, ôe koh tióng-sêng chiāⁿ-chòe bì-khún. Ke-thiⁿ un-tō kàu 212°F. (100°C.) sòa chú chit tiám-cheng-kú. Siat-sú nā khng tī peng-siuⁿ-lāi, gû-leng sui-jiân khng nng saⁿ lé-pài-āu, iū-gōan ôe chiah-tit. Ke-thiⁿ un-tō kàu 155°F. (68°C.), chiū kan-ta thang khng nng saⁿ jít-kú nā-tiāⁿ.

Kè sat-khún ê gû-leng, hit-ê siau-hòa-sèng ũ **kóe-ōaⁿ**, khah bô hiah khòai siau-hòa. Hit-ê **phè-chè**, iū-gōan kap chhiⁿ gû-leng sio-siāng hoat-tō. Ēng chit ê un-tō (212°F., 100°C.), hit ê gû-leng ê siau-hòa-sèng, tì-kàu khah oh, kú-kú chiah chit hō leng, ôe hō i tāi-piān khah **pì**, ôe chó-tòng-tiòh gín-á ê ióng-iòk. Ēng 212°F. ê un-tō lâi kè kún ê gû-leng, chiàu ē-bīn ê sí-chūn, chòe tē it háp lō-ēng. Nā kiāⁿ hng-lō, put-chí háp-gí, gû-leng chiap-siòk hō i kún, chiàu 212°F. (100°C.) ê un-tō, keng-kè nng jít, chit pái chit tiám-cheng-kú, hit ê that pân-chhùi ê mī-hoe, m̄-thang sóa-khi.

Ēng Pa-su-tō ê khi-kū lâi chòe-ê, hō i sio 155°F. 30 hun-kú, gû-leng ôe siū sún-hāi, ũ á-sī bô, iáu-bē ũ cheng-kú.

Tú-á chhut-si ê gín-á, khòai-khòai kám-tiòh, só-í iàu-kín tiòh chhēng hō sio. Gín-á ê pak-tó, tiòh sióng-sióng ēng pò kā i pau. Gín-á ôe kiāⁿ ê sí, iū-gōan tiòh hō pak-tó sio, nā bô, ôe khah khòai jiám-tiòh hā-lī ê cheng. Gín-á sui-bóng chiām-chiām teh tōa, iā thang ēng **tó-kōaⁿ** kā i hā-teh, hō i pak-tó ôe sio.

Gín-á sóe-ék: Nā-sī kôaⁿ-thiⁿ ê sí tiòh tī hé-lô-piⁿ, m̄-thang hō léng-tiòh, iā m̄-thang hō chhe-tiòh hong. Bē sóe ê tāi-seng só ēng it-khai ê mih-kiāⁿ, eng-kai tiòh ũ-pī. Gín-á ũ-sí ôe kiaⁿ, m̄-kú kàu kòaiⁿ-sì ták pái chiū chín ài koh sóe-ék. I nā kiaⁿ, tiòh ēng chit níá thán-á, hē phún ê téng-bīn, hō gín-á ún-ún-á chìm-lòh chúi-nih. Chìm chúi ê sí, khàn-hō á-sī lâu-bú ê tò-chhiú tiòh hē gín-á seng-khu-ê. I ê thau-khak m̄-thang chìm. Sóe-ék ê chúi tiòh 98 tō F. chì 100 tō F. (36.7°C.-37.8°C.) ê sio. Lâu-bú tāi-seng ēng ka-kī ê **tiú-koan-chat**, chhi chúi ê un-tō iā sī hó. Nā-sī ēng tiú-koan-chat ê sí, khòaiⁿ nā tú-hó sio, chiū hó. Tiòh ēng nng, koh chheng-khi ê chhit-pò lái sóe, m̄-thang lù, in-ūi i ê phē sī iù-chíⁿ. Sóe liáu tiòh phō i khi-lái, chiah ēng nng, koh chheng-khi ta ê chhit pò, lái **chēh** hō ta. Kàu lóng chēh ta tiòh ēng sám phē ê iòh-hún, lái sám. Chiong saⁿ chhēng hō sio. Só ēng ê sat-bún tiòh hó-ê, m̄-thang ēng chho-ê. Tiòh ták jít sóe-ék chit pái, ê-hng-sī á-sī chá-khí-sī lóng hó.

Gín-á ê saⁿ-á-khò nā bak-tiòh kiaⁿ-lâng tiòh liām-piⁿ òaⁿ hō chheng-khi.